

Levensschets van

William Perkins

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003.

Indien de bergen van Gilboa zozeer door David zijn vervloekt dat er op die hoogten geen dauw of regen zou nederdalen omdat de dappere Saul en de vrome Jonathan daar zo droef om het leven zijn gekomen, zo mogen we in tegenstelling met zulk een vloek over de plaats waar ruw geweld en onrecht werd gepleegd, zodanige plaatsen waar voortreffelijke mannen Gods zijn geboren gelukkig prijzen.

Onder die plaatsen kunnen we ook het weinig bekende stadje Marston in Worwikshire rekenen.

Gezegend noemen we dat plaatsje in Engeland omdat de rijk **gezegende William Perkins** en die ook voor velen in verschillende landen tot een grote zegen is geweest daar in 1558 geboren is.

Duizenden hebben in datzelfde jaar en velen ook in Marston het levenslicht aanschouwd wier gedachtenis echter in korte tijd met hen is vergaan. Maar Perkins is in de herinnering blijven voortleven. Reeds meer dan drie eeuwen. En al heeft hij ook niet langer dan 44 jaren het levenspad betreden, Perkins spreekt nóg. Hij spreekt tot ons jonge volk en heeft ook voor de ouderen een woord waarnaar door velen gretig geluisterd wordt. Hij spreekt waarschuwend voor het oor onzer jongelieden bij wie het leven met zijn beloften van vreugde, met de beantwoording van velerlei levensvragen en met zijn schitterende voorspellingen zich aandient. Perkins laat hun zijn eigen leven, zijn eigen jonge jaren zien en spreekt: “indien gij méér denkt aan de bouw van uw tempeltje van blinkend vreugdeleven dan dat gij meehelpt aan de bloei en de groei van het eeuwig Koninkrijk der hemelen, zult ge wreed ontmaskerd worden en zult ge uw zondig pogen eenmaal met hete tranen beschreien. En indien ge de lente uws levens aan de dienst der zonde wijdt, zal uw meesteres U op tijd haar loon uitbetalen van welks inhoud en grootte u de haren van schrik zullen te berge rijzen.”

Williams ouders schijnen wel godsdienstige mensen te zijn geweest, anders hadden zij hun zoontje niet naar het Christ college (een christelijke instelling) gezonden, doch we weten niet of zijn moeder een tweede Monica is geweest die over haar afgedwaald kind Augustinus bij God om des jongens bekering heeft geworsteld en van een oude kerkvader het vertroostende woord te horen kreeg: “*een kind van zoveel gebed zal niet verloren gaan.*”

We weten echter wel dat William in zijn jonge jaren de weg van de jonge Augustinus is opgegaan en een ongebonden leven heeft geleid. Het wilde vuur van zijn hartstocht is naar alle kanten uitgebroken. Kwaad gezelschap van jongelieden die even dartzelf waren als hij zelf was, bracht hem tot velerlei kwaad. Het scheen een ogenblik dat de veelbegaafde William Perkins de weg van de nog meer begaafde Augustinus zou opgaan. Met de verloren zoon had William vaders huis verlaten om buiten de godvrezende kring te genieten van de lekkernijen dezes levens welke op gulden schalen in de bekoorlijkste vorm de jonge mensen dagelijks worden aangeboden. William schijnt zich daarenboven sterk aangetrokken gevoeld te hebben om allerlei verborgen dingen en die met de donkere mantel der geheimnissen zijn omhangen te gaan onderzoeken. Zijn studie behoefde hem niet in die richting te leiden, doch kon hem daar wel toe brengen. En William heeft tegen dat verlangen niet gewaakt doch het veeleer gevoed. Eerst nog schoorvoetend doch al spoedig niet groter vrijpostigheid heeft de jongeling zijn voet gezet op de weg welke leidt naar de grondeloze diepten van verborgenheden waar het ons niet geoorloofd is ons dieplood uit te werpen. Eindelijk kwam hij uit op het gevaarlijke terrein der **zwarte kunst**. Hoe ver hij in de diepten van satan is afgedaald, is ons niet bekend. Sommigen zeggen dat dit niet zo'n

vaart heeft gelopen en hem dingen zijn ten laste gelegd waaraan William zich niet heeft schuldig gemaakt. Wij weten hier de grens niet. Toch is het wel zeker dat hij in zijn jonge leven vele afkeurenswaardige dingen heeft gedaan. Hoe zou anders dat diepgaand berouw ook over de zonden zijner jonkheid op hogere leeftijd te verklaren zijn? William heeft, zoveel weten wij zeker van hem, zich op eenzelfde terrein gewaagd waarop zich heden ten dage ook jongelieden van christelijke huize begeven om dingen te weten welke ons van God verboden zijn. We hebben het oog op het veldwinnend spiritisme. Gij weet dat dit het dodenvragen is, een oude zonde die ook in Israël reeds ten dage van het Oude Testament voorkwam, en waarover de Allerhoogste schrikkelijk heeft getoornd. Wij merken hier van terzijde even op dat dit spiritisme nooit iets is waarvoor het zich uitgeeft. Alle openbaringen uit de wereld aan gene zijde zijn door de aard van het medium gekleurd en spreken elkander somtijds lijnrecht tegen. Maar genoeg hierover.

Wij weten niet of William zich op het gebied van dit spiritisme heeft bewogen. Wij achten dit zelfs niet waarschijnlijk omdat het Neo-spiritisme uit het midden der 19e eeuw dateert en vóór die tijd niet anders dan sporadisch in de oude en nieuwe wereld voorkwam. Doch één ding is zeker: hij heeft in zijn onbesuisde driften de ijdele schimmen van allerlei zondige dingen nagejaagd en roept nu als uit zijn graf:

“Verblijd u o jongeling, in uwe jeugd en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap en wandel in de wegen uws harten en in de aanschouwing uwer ogen, maar weet dat God u om al deze dingen zal doen komen voor het gericht.” (Prediker 11:9).

Toen de jongeling aan het Christ-college studeerde en daar bachelor of arts, dat is zo iets, als kandidaat in de kunsten was geworden heeft God op krachtige wijze de jonge wilde William, in zijn wedloop door een ijdel en zondig leven staande gehouden. Het goddelijk “halt” klonk hem in de oren en Hij gaf William een nieuw hart. God heeft hem bekeerd en van die ure aan liep heel zijn leven in een tegenovergestelde richting. Hij werd tot fellow van zijn college aangenomen, ging in de godgeleerdheid studeren en al heel gauw preekte hij. Hij preekte gaarne voor de gevangenen in het strafhuis bij het kasteel van Cambridge. Voor die arbeid aldaar weigerde hij ook zelfs de geringste vergoeding van het bestuur aan te nemen. Hij had het om niet ontvangen, hij gaf het ook om niet.

Perkins schijnt zich sterk tot gevangenen en tot veroordeelden om te sterven aangetrokken gevoeld te hebben hetgeen ook aan het slot van deze schets uit een voorbeeld zal blijken.

Toen hij als een voortreffelijk prediker begon bekend te worden, raakte hij aan het St. Andries kerspel verbonden in welke kring hij heel zijn verdere leven met grote kracht het Woord Gods heeft verkondigd. We zeggen, met grote kracht doch voegen onmiddellijk daaraan toe, ook met grote liefde. Perkins is in zijn prediking een Boanerges, een zoon des donders doch tegelijk ook een Barnabas, een zoon der vertroosting geweest. Hij heeft de wet gepreekt en heeft die scherp gepreekt doch zijn prediking was ook vol van vertroostende genade voor allen die zich door de wet voelden neergeslagen.

Van zijn prediking kan worden gezegd dat die iets zeer kenmerkends had. Perkins treedt in zijn verkondiging der waarheid geleerd op en is op hetzelfde ogenblik heel eenvoudig in het voorstellen der waarheid. Zelfs zó eenvoudig dat godvruchtige theologen zich er over verbaasd hebben, en Perkins was ook weer niet zó geleerd of ook de eenvoudigste vromen konden zijn woorden verstaan. Hij bracht de hogeschool

op de kansel maar wikkelde de kern dezer zaken uit de windselen der geleerdheid los, nam de schil weg en maakte van de inhoud een voedzame spijs voor allen die naar zijn prediking luisterden. Hij was een kok die het geestelijk voedsel smakelijk wist toe te bereiden. Hij was tevens een goed heelmeeester om wankelende voeten vast te stellen en een goed geneesmeester tot het verbinden van gebroken harten. De bedroefden en bedrukten die van nabij en van verre om leiding en vertroosting tot hem kwamen gingen onderwezen en opgebeurd weer heen. In zijn catechisaties kon hij de wet des Heeren zo intensief bespreken en die in al haar vezels op het leven der hoorders toepassen dat deze er koud van werden van angst en vrees doch ook dan volgde onmiddellijk het evangelie de wet op de voet. De balsem der vertroosting verbond terstond de striemen die door de wet waren geslagen.

Van Perkins leven wordt gezegd - zó groot was de ommekeer die daarin had plaats gevonden - dat dit leven zó godvruchtig was dat de nijd boos was op zich zelf omdat hij niet anders kon dan zich de tanden stuk bijten op zijn goede naam. Zijn gebeden waren van die aard alsof hij gaarne alle mensen met zich mee naar de hemel zou willen trekken.

Van deze William Perkins is bekend dat hij een buitengewoon opgeruimd karakter heeft gehad. Tegenover vreemden hield hij zich gereserveerd, doch in de kring zijner bekenden was hij de opgewektheid zelf. Perkins wordt zelfs een vrolijk mens genoemd. En dat kan. Genade en blijheid kunnen samengaan. Een godvruchtig mens kan ook een vrolijk mens zijn, vrolijk in bijbelse zin. Godsvreze en somberheid sluiten elkander uit. Alleen een christen mag optimist zijn. Bovendien is een blij levensbestaan het gevolg van een opgeruimd karakter voor hetwelk een ieder die het bezit God heeft te danken omdat een opgeruimd bestaan een liefelijk geschenk Gods is. De wedergeboorte maakt ons wel andere mensen doch scheidt geen nieuwe karakters. En doorgaans zorgt God er wel voor dat zijn vrolijke kinderen een doorn in het vlees als een rem meekrijgen om te verhinderen dat zij niet dartel het leven doorgaan. Perkins heeft óók die rem in het leven gevoeld want toen hij volwassen en gehuwd was, was hij arm. Daarenboven had hij veel kinderen die bij het opgroeien de vader het leven hebben lastig gemaakt. Ongetwijfeld zal de armoede Perkins veel zorgen hebben gegeven. De kerk van St. Andries was arm. De prediker moest financieel gesteund worden door anderen. De middelen tot zijn onderhoud kwamen in zijn gemeente schaars binnen. Desniettemin volbracht Perkins moedig, blij en trouw zijn arbeid en was tevreden met het hem toebedeelde lot ook al waren de inkomsten gering.

Er was in Perkins' leven ook nog iets anders dat voor veel mensen een grote hindernis in het leven zou zijn geweest. Hij heeft er echter blij om kunnen leven en voort arbeiden. Perkins kon rechterarm en rechterhand niet gebruiken. Beide waren stijf. En toch heeft hij in zijn korte leven zeer veel geschreven, boeken en vlugschriften die gedeeltelijk zelfs in het Latijn, in het Duits, in het Hollands zijn vertaald terwijl zelfs één werkje van hem, de gereformeerde Katholiek in het Spaans is overgezet.

Perkins kon dus zijn rechterhand niet gebruiken om daarmee te werken. Een lichaamsgebrek hebben behoeft nog geen reden te wezen om werkloos door het leven te gaan. Indien Perkins zo gedacht had, zou hij hebben gezegd: ik mis het gebruik van mijn rechterhand, daarom ben ik op de liefdadigheid van anderen aangewezen of zal de kost met zingen moeten verdienen. Perkins heeft zich zijn levensroeping voorgesteld. Hij voelde zich tot preken en tot schrijven geroepen. Voor het preken had hij een goede mond, en kon hij met de rechterhand niet schrijven dan zou hij voor dat

werk zijn linkerhand oefenen. En oefening baart kunst. Een kunstschilder beeldde de mooiste bloemen uit, doch moest daarvoor zijn penseel met zijn mond vasthouden. Hij miste het gebruik van beide handen. Een musicus speelde met de tenen zijner beide voeten de schoonste muziek. Schrijver dezes kent iemand die leraar is en met zijn linkerhand schoon en vlug schrijft. Zo iets is een zaak van biddende inspanning en - van volhouden. Van Perkins is het rijmpje gemaakt

“Al was 't dat uw rechterhand de pen niet kon regeren, de linker met een recht verstand Kon recht door 't schrijven leren.”

We hebben hierboven reeds gezegd dat Perkins betrekkelijk jong gestorven is. Zijn leven begon in het eerste jaar van Koningin Elisabeth's regering en eindigde in het laatste jaar. En toch heeft hij in die korte tijd ontzaggelijk veel werk gedaan.

Van de vogels in Noorwegen, waar in de winter de dagen heel kort zijn, wordt gezegd dat zij wel sneller vliegen dan hun makkers in zuidelijker landen doen waar het daglicht langer duurt. Die Noorwegense vogels zijn genoodzaakt in wel korter tijd hun dagtaak te volbrengen dan hun kameraadjes in zuidelijker streken daarvoor hebben gekregen.

Zo heeft William Perkins ook gedaan.

Perkins schijnt te hebben geleefd in de gedachte dat zijn levensjaren niet hoog zouden klimmen. Daarom heeft hij met zijn weinige levensjaren gewoekerd. In die korte tijd heeft hij veel willen doen. Hij heeft vlugger gevlogen dan anderen doen. Zijn taak moest af want het zou voor hem kort dag zijn.

Laat niemand dergenen die dit lezen, op een lang leven en op veel arbeidstijd rekenen. De jeugd is de schoonste tijd om God te dienen. Hij heeft recht op onze frisse krachten. Wij behoeven geen 70 of 80 jaar oud te worden om flink te kunnen meehelpen aan de bouw van Gods huis. Een kort leven is lang genoeg om een goede aanvang te maken met de verheerlijking Gods, en ook zijn zwakke krachten voldoende om een handje mede te helpen aan het optrekken van Jeruzalems muren.

We willen iets van zijn verstand zeggen.

Een goed verstand is heel iets anders en staat hoger dan grote kennis.

Perkins wist veel doch heeft ook een goed onderscheidingsvermogen gehad. Hij wist in hetgeen hij van anderen las vrij gemakkelijk het goede van het kwade te onderscheiden. Natuurlijk was hij geen hartenkenner doch zag gauw wie hij voor zich had.

Van de oude Germanen wordt verhaald dat zij hun pasgeboren kinderen in het water van de Rijn wierpen. Zonken die kinderen dan waren ze uit hoererie geboren; dreven ze dan waren ze wettig geboren kinderen. Maar William Perkins had beter toetssteen om de wettige geboorte der oude geschriften van de bastaardboeken te onderscheiden. Op consciëntiegevallen had Perkins doorgaans een goede kijk. Voor het beoordelen van gewetensvragen is een van God goed geoefend en gescherpt oordeel nodig. En die gave had Perkins. In twijfelachtige gevallen wist hij het juiste standpunt te kiezen. Hij voelde de verschillende inzichten fijn aan en merkte al heel spoedig waar het goede en het kwade ineenvloeide en het gevaar dreigde dat het vlees tegelijk met de benen werd ingeslikt. Van die man zouden we nu verwacht hebben dat hij zich in alles een held betoond heeft. Toch is dat niet het geval geweest. Een held was Perkins niet. Eerder was hij iemand van een vreesachtige aard. Perkins was niet van het hout waaruit men martelaren snijdt. Als tegenstander van het ritualisme in de anglicaanse kerk werd hij even vervolgd. Perkins bond al heel gauw in. Hij beminde een leven in rustige arbeid hoe druk hij het ook had. Boven al zijn boeken schreef hij: *“gij zijt een bedienaar des Woords. Denk aan uw ambt.”*

Zijn exegetische werken zijn veelszins de neerslag van zijn preken.

Zijn polemiëk keerde zich het krachtigst tegen Bellarminus en tegen Arminische mannen van de vrije wil.

Als ethicus was Perkins puriteïn.

Over de viering van de rustdag dacht hij vrijwel gelijk als onze gereformeerde vaders op de nationale synode van Dordrecht hebben gedacht.

Perkins is een man geweest die teder voor zijn God heeft geleefd. Wij zouden nu haast verwachten dat het einde van deze man gelijk is geweest aan dat van de zachtmoedige Mozes die als aan de mond Gods is gestorven of zoals een Joodse sage het uitdrukt, door de mond Gods is doodgekust. En toch is dit op lange na met Perkins niet het geval geweest. William Perkins heeft zeer veel van “de steen” (niersteen) geleden en is een pijnlijke dood gestorven.

Zo iets gebeurt nog dikwijls. Het kindschap Gods vrijwaart ons niet van pijn en tegenspoed. Meest krijgen Gods kinderen van de smarten des levens hun deel wel mee. Zij moeten door lijden worden geheiligd en de meesten moeten door veel verdrukking ingaan. De hemelse diamant moet geslepen worden, zal hij de schoonste kleuren kunnen uitstralen. De aarde moet wel eens bitter voor ons worden gemaakt om des te begeriger onze handen uit te strekken naar het zoete des hemels.

Tenslotte komen we weer even op Perkins als de vriend van gevangenen terug. Hij was gewoon met de gevangenen naar de gerechtsplaats te gaan in het uur als zij zouden worden terechtgesteld. En hoezeer deze vriendelijke arbeid onder de gevangenen onder hen die ten dode gingen, door God is gezegend geworden, blijkt uit het geval van de jonge man die om zijn vele dieverijen zou worden opgehangen. De veroordeelde was angstig toen hij op het laatste ogenblik tot de mensen die er bij stonden iets wilde zeggen. De jonge man bleek ook ter neergeslagen en bedroefd te zijn. Perkins zag het en verlangde hem het sterven makkelijker te maken. “Hé, hoe is het, jonge man, ben je bevreesd voor de dood?” riep hij hem toe. “Ach nee, doch wel voor iets dat veel erger is,” gaf hij ten antwoord. “Is het zó met je, kom dan weder naar beneden en ge zult zien wat genade vermag.” De gevangene kwam weer even van de ladder af. Perkins nam hem bij de hand en beiden knielden neer. Met grote kracht sprak hij een gebed uit en beleed daarin eigen zonde met die van de ter dood veroordeelde. In zijn bidden bracht Perkins de zondaar eerst tot aan de poorten der hel en sprak met ontroerde stem van de schrik der eeuwigheid. Toen de jonge man luide in tranen uitbarstte droeg hij hem op aan de rommelende ingewanden van Gods barmhartigheden. Hij deed dit met een brandend hart pleitend op de beloften Gods ook aan deze jonge man gedaan. De jonge man pleitte met de bidder mee en geloofde dat God hem nog genade wilde bewijzen. Beider gebed vloeide saam tot één kreet, tot één roepstem om genade.

Welk een aangrijpend gezicht zal dat geweest zijn! Perkins op zijn knieën naast de jongeling wiens ziel zich diep neerboog voor God. Perkins bracht de rijke beloften van ontferming zó dicht bij diens hart en Gods Geest opende voor het instromen der rijkste genade zówijd diens hart dat de jonge man opnieuw in tranen uitbarstte doch nu onder de vertroosting waarvan hij vol was. De aanwezigen hadden die plotselinge ommekeer bij de jongeling gezien en velen hunner hieven de handen omhoog en loofden God. Getroost beklom hij andermaal de ladder. Hij wist dat God hem had begenadigd.

Even later hing hij en stierf hij. Maar zijn ziel is ingegaan ten paradijs. Als de moordenaar aan het kruis. Ter elfder ure. Gods engelen in de hemel hebben zich met

Perkins, boven de plaats der terechtstelling verheugd over de zondaar die zich had bekeerd.

In het jaar 1602 is Perkins zelf gestorven op zijn eigen bed. Hij heeft zich in die ure rijk gevoeld in de liefde Gods. Hij leed er zware pijnen doch hij heeft God verheerlijkt want hij heeft getracht die in stille onderwerping te dragen. Van God geliefd en door mensen betreurd heeft hij stervende zijn geest in de handen van zijn hemelse Vader bevolen.

Perkins heeft arm geleefd. Ook is hij arm heengegaan. Arm naar de wereld maar rijk in God. Wel heeft hij veel geschreven en had hij daarmee veel kunnen verdienen. Maar zijn uitgevers hebben van de boeken van William Perkins de grote winst opgestreken.

Op de meest eervolle wijze is hij begraven. Niemand minder dan dr. Montagne, de latere bisschop van Winchester heeft bij zijn graf de lijkrede uitgesproken. Hij koos als tekst daarvoor Jozua 1 : 2: "Mijn knecht Mozes is gestorven."

Wij laten hier de titels der boeken die bij zijn leven zijn verschenen volgen:

1. De catechismus of de beginselen der leer.
2. Gulden Keten.
3. Verklaring van het apostolisch geloof. (de 12 Geloofsartikelen)
4. Verklaring van het gebed des Heeren.
5. Verklaring van de staat der genade en der verdoemenis.
6. Een consciëntiegeval.
7. De besturing der tang.
8. Van de natuur en de oefening der boetvaardigheid.
9. Van het rechte middel om zalig te sterven in alle staten en tijden.
10. Van de strijd tussen geest en vlees.
11. Van de weg om wél te leven.
12. Een verhandeling over het geweten.
13. De gereformeerde katholiek.
14. Van de rechte kennis van de gekruiste Christus en het mosterdzaad.
15. Van de ware rijkdom of het gewin.
16. Van de afgoderij der laatste tijden en de ware godsdienst.
17. Van Gods vrije genade en de vrije wil des mensen.
18. Van de roeping der mensen.
19. Van de predestinatie.
20. De bijbelse overeenkomst.
21. Samenspraak van het vergaan der wereld.

Werken welke na zijn dood verschenen zijn de volgende:

1. Drie boeken over consciëntiegevallen.
2. De uitlegging op de vijf hoofdstukken aan de Galaten.
3. Van de christelijke billijkheid.
4. Van des mensen inbeelding.
5. Problemen tegen Loze.
6. De sleutel der profetie.
7. De uitlegging van Mattheüs 5, 6 en 7.
8. Een wolk van getuigen of uitlegging van Hebr. 11 en het begin van Hebr. 12.

9. Verklaring van 3 hoofdstukken van de Openbaring aan Johannes.
10. Van Christus' verzoeking.
11. Een vermaning tot boetvaardigheid.
12. Twee uitnemende boeken der beroeping van leraren.
13. Een uitlegging over de brief van Judas.
14. Een verhandeling over de vergiftiging of de tovenarij.